

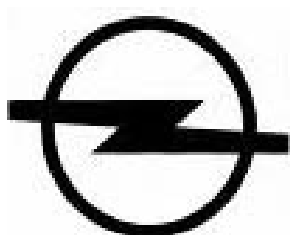
Dr. Vida Sándor*

A VÉDJEJGYOLTALOM TARTALMA, TERJEDELME – AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ÍTÉLETE AZ OPEL-ÜGYBEN

A téma nem új: az Európai Bíróság hasonló tárgyú előzetes döntéseivel már magam is foglalkoztam a BMW-,¹ valamint az ARSENAL-ítélet² kapcsán. Az Európai Bíróság a címben megjelölt kérdéssel persze más előzetes döntéseiben is foglalkozott, ezekről az alábbiakban ugyancsak említés történik majd.

A következőkben az OPEL védjegy bitorlása miatti perben 2007. január 25-én hozott ítéletet³ ismertetem.

Az ügy tényállása

Az Adam Opel AG (a továbbiakban: Opel cég) gépjárműgyártó cég a jogosultja az alábbi, Németországban 1990. április 10-i elsőbbségű, gépjárművek és játékok tekintetében lajstromozott, 1 157 264 ljtsz. ábrás német nemzeti védjegynek (a továbbiakban: OPEL logó).

Az Autec AG (a továbbiakban: Autec) többek között távirányítós kisautómodelleket gyárt, amelyeket CARTONIC márkánéven forgalmaz 9 euró/db kiskereskedelmi áron.

2004 elején az Opel cég értesült arról, hogy Németországban az Opel Astra V8 kupé személygépkocsi 1/24 arányú kicsinyített másának játékmodelljét értékesítik, amelynek díszrácsán, az eredeti gépjármű mintájára, az OPEL logó is szerepel. Ezt a játékot az Autec cég gyártja.

A CARTONIC védjegy, a mellette levő[®] megjelöléssel együtt, jól láthatóan szerepel a játékmodellekhez mellékelt használati útmutató előlapján, valamint a távirányító elülső részén. Ezenfelül az „AUTE[®] AG” és az „AUTE[®] AG D 90441 NÜRNBERG” megjelölések a használati útmutató hátoldalán, illetve a távirányító aljára ragasztott öntapadós címkén vannak feltüntetve.

A Nürnberg-Fürthi Törvényszékhez benyújtott keresetében az Opel cég elsődlegesen azt kérte, hogy az tiltsa el az Autec alperest gazdasági tevékenysége körében az OPEL

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda, Budapest

¹ C-63/97 sz. ügy; dr. Vida Sándor: Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata. Miskolc, 2006, p. 183

² C-206/01 sz. ügy; ism. Vida, id. mű (1), p. 187

³ C-48/05 sz. ügy; magyarul is: EUR-Lex

logónak a gépjárművek játékmodelljein való feltüntetésétől, illetve az ilyen játékmódellek vételre történő felkínálásától és forgalmazásától, továbbá az összes elkövetett jogsértés miatt az e védjeggyel ellátott kisautómódellek importjának vagy exportjának betiltását esetenkénti 250 000 euró bírság, illetve másodlagosan legfeljebb hat hónapig terjedő elzárás (imprisonment) terhe mellett.

Az Opel cég nézete szerint az OPEL logónak azon gépjárművek kicsinyített modelljein történő alkalmazása, amelyeket gyárt és forgalmaz, e védjegy bitorlásának minősül. Álláspontja szerint az említett védjegyet azonos termékekre használják, mint amelyek tekintetében az lajstromozásra került, nevezetesen játékok tekintetében. Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében ez védjegyként történő használatnak minősül, mivel a vásárlóközönség abból indul ki, hogy az adott márkájú autó kicsinyített játékmodelljét gyártó cég azokat a védjegyjogosult által adott licencia alapján gyártja és forgalmazza.

Az Autec alperes, valamint a beavatkozó, a Német Játékgyártók Szövetsége (Deutscher Verband der Spielwaren-Industrie) különböző német bíróságok határozataira támaszkodva azzal védekezett, hogy az általam alatt álló védjegy feltüntetése az ezen márkájú gépjárművek valóság-hű mását megjelenítő, kicsinyített játékmodelljein nem képez védjegyként történő használatot. Jelen esetben az OPEL logó eredeti funkciója nincs érintve, mivel a CARTONIC és az AUTEK védjegy használatának eredményeképpen a vásárlóközönség számára kézenfekvő, hogy a kicsinyített játékmódellek nem az eredeti személygépkocsi-gyártó cégtől származnak. Hiszen a vásárlóközönség már több mint száz éve hozzászokott ahhoz, hogy a játékipar valóság-hűen utánozza a ténylegesen is létező termékeket, beleértve az azonos védjegy feltüntetését is, amellyel az eredeti terméket jelölik.

Az Európai Bíróságnak a BMW-ügyben hozott ítéletére⁴ figyelemmel a Nürnberg-Fürthi Törvényszék úgy ítéli meg, hogy az OPEL logónak az Autec alperes által történő használata csak akkor tiltható meg az irányelv⁵ 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja alapján, ha az védjegyként történő használatot képez.

A Nürnberg-Fürthi Törvényszék hajlott afelé, hogy e logónak az Autec cég által való használatát védjegyként történő használatnak tekintse, mivel az említett logó az eredeti modell gyártó cégre utal.

Tekintettel arra, hogy a nemzeti bíróság előtt függőben lévő jogvita eldöntése az irányelv értelmezését igényli, ezért a Nürnberg-Fürthi Törvényszék úgy határozott, hogy eljárását felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjeszti az Európai Bíróság elé.

„1. Az ... irányelv 5. cikk (1) bekezdésének *a*) pontja szerinti védjegyhasználatnak minősül-e a 'játékok' vonatkozásában is védett védjegy használata, ha a játékautó gyártója a valóságban létező járművet – a védjegyjogosultnak a modellen szereplő védjegyével együtt – kicsinyített változatban állítja elő és hozza forgalomba?

⁴ Vö. az 1. lábjegyzetet

⁵ EK Védjegyjogi Irányelve, 89/104 EKG sz., magyarul: CompLex CD Jogtár

2. Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén az első kérdésben szereplő védjegyhasználat a járműmodell fajtájára vagy minőségére vonatkozó jelzésnek minősül-e az ... irányelv 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében?

3. A második kérdésre adott igenlő válasz esetén milyen kritériumokat kell az ilyen esetekben figyelembe venni annak megítélésakor, hogy a védjegyhasználat megfelel-e az üzleti tisztesség követelményeinek? Fennáll-e ez az eset különösen akkor, ha a járműmodell gyártója a csomagoláson és a modell használatához szükséges alkatrészen a forgalom számára saját védjegyként felismerhető megjelölést, valamint cégnevének és székhelyének megjelölését helyezi el?” (ítélet 4–13. pontja)

A főtanácsnok értékelése

Az Európai Bíróság ítéletének ismertetése előtt érdemes kitérni *R. J. Colomer* főtanácsnok perösszefoglalójára,⁶ amelyben a tőle megszokott alaposággal ezúttal is „körüljárja” az értelmezendő jogkérdést.

A főtanácsnok abból indul ki, hogy az alapper felperese az egyik legnagyobb és legismertebb autógyártó vállalat Európában, s az OPEL logót hosszú idő óta használja. Részesedése a német autópiacon hosszabb időn át 10,24% volt, s az eljárás tárgyát képező védjegy ismertsége Németországban 96% (perösszefoglaló, 7. pont).

A peres feleken felül a francia és a brit kormány, valamint az EK Bizottsága nyújtottak be írásbeli észrevételeket az Európai Bírósághoz, a 2006. február 2-i meghallgatás alkalmával pedig (a feleken kívül) a brit kormány és az EK Bizottsága adták elő érveiket (perösszefoglaló, 16–17. pont).

A továbbiakban a védjegyszerű használat (the use as a registered mark) kérdéséből indul ki, annak előrebocsátása mellett, hogy ebben a vonatkozásban az ARSENAL-ítéletnek⁷ rendkívüli jelentősége van. Hasonlóképpen fontosak az Európai Bíróság által, az irányelv 5. cikk 1. bekezdés a) pontja⁸ vonatkozásában követett teleologikus értelmezés alapján hozott ítéletek, amelyek szerint a védjegy akkor töltheti be funkcióját, ha az áruk származását a fogyasztók felé garantálja. Az Európai Bíróság állandó gyakorlata szerint ugyanis a védjegy alapvető funkciója az áru vagy szolgáltatás azonos származásának (identity of origin) biztosítása. E vonatkozásban hivatkozik az Európai Bíróságnak a HOFFMANN LA ROCHE-⁹ PHILIPS-¹⁰ valamint ANSUL-ügyben¹¹ hozott előzetes döntéseire (perösszefoglaló, 24–26. pont).

⁶ <http://curia.europa.eu.jurispr/>; C-48/05

⁷ Vö. a 2. lábjegyzetet

⁸ Eszerint a védjegy jogosultja megtilthatja harmadik személyeknek, hogy kereskedelmi forgalomban engedélye nélkül használjanak „a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukra vagy szolgáltatásokra, amelyek azokkal az árukkal vagy szolgáltatásokkal azonosak, amelyekre a védjegyet bejegyezték”. – Ezt az előírást vette át a Vt. 12. § (2) bekezdés a) pontja is.

⁹ C-102/77 sz. ügy; vö. *dr. Boytha György* in: Az EK kereskedelmi joga (szerk.: *dr. Király Miklós*). Budapest, 2003, p. 350

¹⁰ C-299/99 sz. ügy. *Vida*, id. mű (1), p. 110

¹¹ C-40/01 sz. ügy; vö. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2. (112.) évf. 2. szám, 2007. április, p. 45

Az ANHAUSER BUSCH-ügyben hozott ítéletről¹² szólva megemlíti, hogy az említést tesz a lehetséges károsodásról, nevezetesen arról az esetről, amikor a harmadik személy által történő jogosulatlan használat azt a benyomást kelti, mintha tényleges (material) kapcsolat állna fenn a harmadik személy áruai és a védjegyjogosult között. Ilyen esetben meg kell állapítani, hogy a fogyasztók úgy értelmezik-e a harmadik személy által használt megjelölést, mint amely a védjegyjogosult vállalatára utal (perösszefoglaló, 29. pont).

Ugyanakkor, amikor a védjegyre csupán leíró célú utalás történik, az nem képez olyan, védjegykénti használatot, amely ellen az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése oltalmat kívánna nyújtani. Példa erre a Hölterhoff-ügyben hozott ítélet¹³ (perösszefoglaló, 32. pont).

Azt lehet tehát mondani, hogy az olyan használat, amely nem kapcsolódik (unrelated) a védjegy funkciójához, nyitott kategóriát képez, így az adott tényállást esetről-esetre kell elbírálni. Az ilyen tényállású ügyek nem igényelnek korlátozó felsorolást, mivel ezeknél magának az eltiltási jognak (*ius prohibendi*) a korlátairól van szó (perösszefoglaló, 34. pont).

A fentiekből következik, hogy a játékokon elhelyezett OPEL logó két okból nem érinti (unrelated) a védjegy funkcióját.

1898 óta megszokott, hogy a játékipar forgalomban levő járművek (vonatok, repülőgépek, hajók) modelljeit gyártja, mégpedig nemcsak gyermekek számára, hanem felnőtt gyűjtők részére is (perösszefoglaló, 36–38. pont).

Ugyanakkor a járműipar csak a legutóbbi időkben ébredt tudatára az ilyen tárgyak gazdasági jelentőségének, nevezetesen merchandising keretében történő olyan reklámtárgyak forgalmazásának, amelyek a fogyasztói hűség biztosítását szolgálhatják. Ezt az Opel cég is elismeri, de mutatja ezt az is, hogy a védjegyjogot csak 1990-ben terjesztette ki (játékokra). Ezért nehéz elképzelni, hogy a közönség automatikusan asszociálná a játékokon megjelenő emblémát az autógyárral (perösszefoglaló, 40. pont).

Amint arra az EK Bizottsága is rámutat, fennáll a veszélye a miniatűrökkel, azaz játékokkal kapcsolatos monopólium kialakulásának (risk of monopoly), ha az eltiltási jogot igen szigorúan értelmeznék (perösszefoglaló, 41. pont).

Ami a fogyasztó részéről történő feltételezhető észlelést illeti, amint azt az ANHAUSER BUSCH-ügyben hozott ítélet is jelzi, döntő, hogy olyan benyomás alakul-e ki, hogy tényleges kapcsolat áll fenn a harmadik személy áruai és a védjegyjogosult vállalat között (perösszefoglaló, 42. pont).

A nemzeti bíróság e vonatkozásban vizsgálta a játékokon szereplő OPEL emblémát, valamint az eredeti védjegyet, és arra a következtetésre jutott, hogy a közönség a játékot mint az Opel személygépkocsi mását ismeri fel. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti bíróság a kicsinyített

¹² C-245/02 sz. ügy – Az ítélet teljes terjedelemben magyarul: <http://curia.europa.eu/jurispr>

¹³ C-2/00 sz. ügy, az ítélet 16. pontja. Az ügy tényállása szerint Hölterhoff az egyik fogyasztónak ajánlatot tett féldrágakőre, amelyről úgy beszélt, hogy az „Spirit Sun metszet (cut)”, holott a „Spirit Sun” megjelölés a Friesleben cég védjegye volt. Így a fogyasztó Spirit Sun metszetű gránátkövet rendelt, amelyet Hölterhoff leszállított. Annak ellenére, hogy sem a számlán, sem a szállítólevélen a „Spirit Sun” védjegy nem szerepelt, a Friesleben cég mégis bitorlási pert indított Hölterhoff ellen.

prototípust a tényleges személygépkocsival vetette össze, nem pedig az Opel cég engedélyesei által előállított (játék-) modellekkel (perösszefoglaló, 43. pont).

Egyetért az EK Bizottságával abban, hogy a fentiekből nem következtethető (a nemzeti bíróság által), hogy a védjegyet bitorolták, ez az eset ugyanis csak akkor állna fenn, ha a fogyasztó a harmadik személy által gyártott OPEL logót az Opel cég által forgalmazott játékmodelleken történő használatával asszociálná. Az a körülmény, hogy a fogyasztó a játékokon szereplő védjegyet az eredeti személygépkocsival asszociálná, egyenes következménye a pontos (accurate) utánpótlásnak, amelynek célja a játék fogyasztóinak megnyerése, kívánságaik teljesítése.¹⁴ (perösszefoglaló, 44. pont.)

Mindezekre való tekintettel helytálló az a nézet, hogy a modell és az eredeti (személygépkocsi) más-más áru kategóriába tartozik, s az irányelv 5. cikk (1) bekezdés a) pontja értelmében nem tekinthetők azonos áruknak. Ezért egy (autókra) bejegyzett védjegynek játékokon való szerepeltetése nem képez védjegyszerű használatot (perösszefoglaló, 45–46. pont).

A nemzeti bíróság által feltett 2. és 3. kérdés arra az esetre vonatkozik, ha az 1. kérdésre a válasz igenlő. Ezért ezek vonatkozásában a főtanácsnok csupán feltételesen tesz néhány észrevételt (perösszefoglaló, 47. pont).

Amint azt az Európai Bíróság helytállóan mondja, az irányelv 5. cikkének kivételes jellegéből következik, hogy azt megszorítóan kell értelmezni. Ezért nehéz az OPEL megjelölés utánpótlását a miniatűr személygépkocsikon azon az alapon engedélyezni, hogy az (az áru) fajtájára vagy annak minőségére utal (perösszefoglaló, 50. pont).

Ha abból indulunk ki, hogy az alapper az irányelv 6. cikke alapján bírálendő el, akkor azt is vizsgálni kell, hogy a védjegyet az ipar és a kereskedelem tisztességes szokásainak megfelelően használták-e (perösszefoglaló, 53. pont).

E vonatkozásban az Európai Bíróság gyakorlata szerint az első szempont, hogy a védjegy használata a védjegyjogosult jogos érdekeinek megfelelően történt-e¹⁵ (perösszefoglaló, 55. pont).

A második szempont, amint azt a GILLETTE-ügyben hozott ítélet¹⁶ mondja, hogy nem felel meg a tisztességes ipari és kereskedelmi szokásoknak, ha a harmadik személy által történt használat alapján a közönség arra következtet, hogy a harmadik személy és a védjegyjogosult között valamiféle kereskedelmi kapcsolat áll fenn, vagy ha az a használat a védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét sérti, vagy annak hírnevét rontja (discredit) vagy befeketíti, vagy ha harmadik személy azzal hozza forgalomba a védjeggyel ellátott terméket, hogy az „utánpótlás” (perösszefoglaló, 56. pont).

¹⁴ A perösszefoglaló lábjegyzetben *Andersentől* idéz egy meserészletet, amelynek lényege, hogy amikor a megajándékozott kislány az ólomkatonákat tartalmazó doboz tartalmát óvatosan kicsomagolja, keserű csalódást érez, mert az egyik ólomkatonára féllábú – nem tökéletes.

¹⁵ BMW-ítélet (vö. az 1. lábjegyzetet)

¹⁶ C-228/03 sz. ügy. The Gillette Company and Gillette Group Finland c/a LA Laboratories Oy – Az ítélet teljes terjedelmében: <http://curia.europa.eu.jurispr>

Nem áll fenn ez az utóbbi helyzet a kis játékautók esetében, minthogy ezek nem az Opel cég engedélyesei által előállított játékok utánzatai, hanem az Opel Astra V8 Coupé kicsinyített másolatai (perösszefoglaló, 57. pont).

AZ ANHAUSER BUSCH-ügyben hozott ítéletben az Európai Bíróság azt mondta, hogy annak a megállapításakor, hogy az eljárás a kereskedelmi szokásoknak megfelelően tisztességesnek minősül vagy sem, elsődlegesen az az irányadó, hogy az érintett (relevant) közönség miképpen érti a harmadik személy által történő védjegyhasználatot: nevezetesen mint kereskedelmi kapcsolatot vagy a védjegy használatára vonatkozó feljogosítást (licencia). Másodsorban pedig az az irányadó, hogy maga a harmadik személy tudatában ez a használat miként jelentkezik. További tényező, hogy a szóban forgó védjegy bizonyos hírnévnek örvend-e abban a tagállamban, amelyben az oltalmat igénylik, s hogy a védjegy használata e harmadik személyre nézve milyen előnnyel jár, amikor áruit értékesíti (perösszefoglaló, 58. pont).¹⁷

Mindezek alapján a főtanácsnoknak az a véleménye, hogy az Autec cég eljárása, nevezetesen hogy a szóban forgó játékokat Autec védjeggyel ellátva, valamint az Autec AG, D-90441 Nürnberg, Daimler Str. 61. címet azokon feltüntetve forgalmazza, megfelelő (proper), és teljes összhangban áll a kereskedelmi szokásokkal (perösszefoglaló, 60 pont).

Előzetes döntés

Az első kérdésről

Az irányelv 5. cikke (1) bekezdése a) pontjának értelmezése

Az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének első mondata szerint a védjegyoltalom a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít. Ugyanezen bekezdés a) pontja értelmében e kizárólagos jog értelmében a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal, illetve szolgáltatásokkal. Az irányelv 5. cikkének (3) bekezdése – nem kimerítő jelleggel – felsorolja a használat azon eseteit, amelyeket a jogosult ezen cikk (1) bekezdése alapján megtilthat. Az irányelv egyéb rendelkezései, mint például a 6. cikk, meghatározzák a védjegyoltalom tartalmának bizonyos korlátait (ARSENAL-ítélet, 38. pont – jelen ítélet, 16. pont).

¹⁷ ANHAUSER BUSCH-ítélet 83. pontja: „... meg kell jegyezni, hogy az üzleti tisztesség feltétele fennállásának mérlegelésekor figyelembe kell venni egyrészt, hogy a harmadik személy kereskedelmi nevének használatából a célközönség – vagy legalábbis annak jelentős része – milyen mértékben következtethet a harmadik személy áruira és a védjegyjogosult vagy a védjegy használatára jogosult közötti kapcsolat fennállására, másrészt, hogy a harmadik személy milyen mértékben lehetett ennek tudatában. E mérlegelés során továbbá figyelembe kell venni, hogy abban a tagállamban, ahol a védjegyet bejegyezték, és ahol az oltalmat igényelték, a védjegy rendelkezik-e valamilyen hírnévvel, amelyet a harmadik személy áruira forgalmazásakor kihasználhat.”

Annak elkerülése érdekében, hogy a védjegyjogosult számára biztosított oltalom országonként változzon, az Európai Bíróság feladata egységes értelmezést adni az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének, különösen az ott szereplő „használat” fogalmát illetően (ítélet, 17. pont).

Az alapperben egyértelmű, hogy a szóban forgó védjeggyel azonos megjelölés használatára gazdasági tevékenység körében kerül sor, lévén, hogy az gazdasági előnyre törekvő kereskedelmi tevékenység keretében történik, és nem magáncélú használat során (ítélet, 18. pont).

Mint ahogy az OPEL logót játékok tekintetében is lajstromozták, ezért ezen kívül fennáll az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontjában foglalt vélelem is, miszerint a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal kapcsolatban használják, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplőkkel (játékok). E tekintetben megjegyzendő, hogy az alapeljárásbeli ügyben szóban forgó használat az irányelv 5. cikke (19. bekezdésének *a*) pontja értelmében „áruk” tekintetében történik, mivel az a védjeggyel azonos megjelölésnek az árukon való elhelyezésével valósul meg, mind azok eladásra történő felkínálásakor, forgalmazásakor, mind az e termékek ilyen célból történő birtokban tartásakor az irányelv 5. cikke (3) bekezdésének *a*) és *b*) pontja értelmében (ítélet, 20. pont).

Mindenesetre emlékeztetni kell arra, hogy az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében az irányelv 5. cikkének (1) bekezdésében foglalt kizárólagos jog célja az, hogy lehetővé tegye a jogosult számára különös jogosulti érdekeinek védelmét, azaz annak biztosítását, hogy a védjegy betölthesse szerepét, valamint, hogy e jog gyakorlása azokra az esetekre korlátozódjék, amikor a megjelölés harmadik személy általi használata sérti vagy sértheti a védjegy funkcióit, különösen azt az alapvető funkcióját, hogy a fogyasztók számára garantálja az áru eredetét (ítélet, 21. pont).

Ennélfogva a játékok tekintetében lajstromozott védjeggyel azonos megjelölés elhelyezése a járművek kicsinyített modelljein nem tiltható meg harmadik személyeknek az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja értelmében csak akkor, ha az sérti vagy sértheti a védjegy alapvető funkcióit (ítélet, 22. pont).

Az alapper tényállását az a körülmény jellemzi, hogy a szóban forgó védjegyet egyszerre lajstromozták gépjárművek és játékok tekintetében. Az előzetes döntéshozatali eljárásban feltett kérdéseket előterjesztő bíróság kifejti, hogy Németországban a játékipari termékek szokásosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztói megszokták, hogy a kicsinyített modellek a valódi termék hű utánpótlói, és igen nagy jelentőséget tulajdonítanak az eredeti termékhez viszonyított teljes élethűségnek, ezért az említett fogyasztók az Autec termékein szereplő OPEL logót úgy fogják fel, mint amely arra utal, hogy az OPEL márkájú gépjárművek kicsinyített játékmodelljeinek megjelenítéséről van szó (ítélet, 23. pont).

Ha az iménti magyarázattal a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné volna kiemelni, hogy az érintett vásárlóközönség az Autec által forgalmazott, kicsinyített modelleken sze-

replő OPEL logóval azonos megjelölést nem úgy fogja fel, mint arra utaló jelzést, hogy e termékek az Opel cégtől vagy valamely, vele gazdasági kapcsolatban álló vállalkozástól származnak, akkor meg kellett volna állapítania azt is, hogy az alapperben említett használat nem sérti az OPEL logó mint játékok tekintetében lajstromozott védjegy alapvető funkcióját (ítélet, 24. pont).

Egyébiránt, a fent hivatkozott BMW-ügyben hozott ítéletre támaszkodva, a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy fennáll-e az Autec által az OPEL logónak gépjárművek tekintetében lajstromozott védjegyként történő használata (ítélet, 26. pont).

Igaz, hogy a fent hivatkozott BMW-ügyben hozott ítélet a védjeggyel azonos megjelölésnek szolgáltatások tekintetében történő használatára vonatkozott, amely nem volt azonos a lajstromozott védjegy árujegyzékében szereplő szolgáltatásokkal, lévén, hogy a BMW védjegy a szóban forgó alapeljárásbeli ügyben csak gépjárművek tekintetében került lajstromozásra, és nem gépjármű-szerelési szolgáltatások tekintetében. Mindenesetre az említett védjegy jogosultja által BMW márkánévvel értékesített autók képezték egyben a harmadik személy által nyújtott szolgáltatások – az autószerelés – tárgyát is, amiből kifolyólag nélkülözhetetlen volt az e szolgáltatások tárgyát képező, BMW márkájú autók eredetének feltüntetése. Éppen az ezen védjeggyel jelölt termékek és a harmadik fél által nyújtott szolgáltatások közötti, e speciális és elválaszthatatlan kapcsolatra tekintettel állapította meg az Európai Bíróság – a fent hivatkozott BMW-ügy sajátos körülményeire tekintettel – azt, hogy a védjeggyel azonos megjelölés harmadik fél általi használata a nem a harmadik fél, hanem a védjegyjogosult által értékesített áruk tekintetében az irányelv 5. cikke (1) bekezdése *a*) pontjának hatálya alá tartozik (ítélet, 27. pont).

A szolgáltatást nyújtó harmadik fél által történő használat e sajátos esetét kivéve, amikor a szolgáltatás tárgyai az e védjeggyel jelölt termékek, az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontját úgy kell értelmezni, hogy az a védjeggyel azonos megjelölésnek a harmadik személy által értékesített olyan áruk vagy szolgáltatások tekintetében történő használatára vonatkozik, amelyek azonosak a lajstromozott védjegy árujegyzékében szereplőkkel (ítélet, 28. pont).

Valójában egyrészt az az értelmezés, miszerint az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontjában szereplő áruk vagy szolgáltatások azok az áruk vagy szolgáltatások, amelyeket a harmadik személy értékesít vagy nyújt, magának e rendelkezésnek a szövegéből, különösen a „használatát ... árukra vagy szolgáltatásokra” kifejezésekből következik. Másrészt az ezzel ellentétes értelmezés ahhoz vezetne, hogy az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének *a*) pontjában alkalmazott „árúk vagy szolgáltatások” kifejezés esetleg a védjegyjogosult áruit és szolgáltatásait jelöli, miközben az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének *b*) és *c*) pontjában szereplő „áru” és „szolgáltatás” kifejezés szükségképpen a harmadik személy által értékesítettekre vagy nyújtottakra vonatkozik, ami – az irányelv logikájával ellentétesen – ahhoz vezetne, hogy ugyanazon kifejezéseket eltérő módon kellene értelmezni attól függően, hogy azok az 5. cikkben vagy a 6. cikkben szerepelnek (ítélet, 29. pont).

Mivel az Autec nem értékesít autókat, ezért az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében az alapperben nem áll fenn az OPEL logónak az Autec részéről a gépjárművek tekintetében lajstromozott védjegyként történő használata (ítélet, 30. pont).

Az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének értelmezéséről

Az alapper szerint először is az OPEL logó gépjárművek tekintetében oltalom alatt áll, valamint a kérdést előterjesztő bíróság megállapította, hogy jelen esetben egy Németországban e termékek tekintetében jó hírnévvel rendelkező védjegyről van szó, végül pedig, hogy a gépjárművek és az azok kicsinyített mását ábrázoló modellek nem hasonló termékek. Ennélfogva, az alapperbeli használat szintén csak akkor tiltható meg az irányelv 5. cikkének (2) bekezdése értelmében, ha e használat révén a harmadik személy alapos ok nélkül, indokolatlanul kihasználja az említett védjegy mint gépjárművek tekintetében lajstromozott védjegy megkülönböztetőképességét vagy jó hírnevét, vagy az ahhoz fűződő jogokat sérti (ítélet, 34. pont).

Az Opel cég az Európai Bíróság előtti tárgyaláson arra hivatkozott, hogy neki az az érdeke, hogy az OPEL márkájú autók kicsinyített másainak minősége jó legyen, és azok mindenképpen megfeleljenek a forgalmazott személygépkocsiknak, ellenkező esetben az említett védjegy mint gépjárművek tekintetében lajstromozott védjegy hírneve sérül (ítélet, 35. pont).

Mindenesetre ténybeli értékelésről van szó. A kérdést előterjesztő bíróság feladata adott esetben eldönteni, hogy az alapperbeli használat a lajstromozás szerinti védjegy olyan, alapos ok nélküli használatának minősül-e, amely indokolatlanul kihasználja a lajstromozott védjegy megkülönböztetőképességét vagy jó hírnevét, illetve sérti az ahhoz fűződő jogokat (ítélet, 36. pont).

Ennélfogva az első kérdést úgy kell megválaszolni, hogy ha valamely védjegy mind a gépjárművek – amelyek tekintetében jó hírnevet élvez –, mind a játékok tekintetében lajstromozásra került, akkor a védjegyjogosult engedélye nélkül, harmadik személy által az e védjeggyel azonos megjelölés elhelyezése az említett márkájú autók kicsinyített másain – abból a célból, hogy az élethűen ábrázolja ezeket az autókat – és az említett, kicsinyített modellek forgalmazása:

- *az irányelv 5. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében olyan használatnak minősül, amelyet a védjegyjogosult megtilthat, amennyiben ez a használat sérti vagy sértheti a védjegy mint játékok tekintetében lajstromozott védjegy funkcióit;*
- *az irányelv 5. cikkének (2) bekezdése értelmében olyan használatnak minősül, amelyet a védjegyjogosult megtilthat, amennyiben ez az alapos ok nélküli használat indokolatlanul kihasználja a védjegy mint gépjárművek tekintetében lajstromozott védjegy megkülönböztetőképességét vagy jó hírnevét, vagy sérti az ahhoz fűződő jogokat (ítélet, 37. pont = rendelkező rész).*

Még ha második kérdésével formailag a kérdést előterjesztő bíróság az irányelv 6. cikke (1) bekezdése *a*) pontjának értelmezését kérte is, az utaló végzésből egyértelműen kiderül, hogy valójában ugyanezen bekezdés *b*) pontjának az értelmezését kéri (ítélet, 38. pont).

Előzetesen ki kell emelni, hogy az alapeljárásbeli OPEL logó használata nem megengedett az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének *c*) pontja alapján. Ugyanis e védjegynek az Autec kicsinyített játékmódelljein való elhelyezésének nem az a célja, hogy e játékok rendeltetését jelezze (ítélet, 39. pont).

Az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja értelmében a védjegyoltalom alapján a jogosult nem tilthat el mást attól, hogy gazdasági tevékenysége körében használja az áru vagy a szolgáltatás fajtájára, minőségére, mennyiségére, rendeltetésére, értékére, földrajzi eredetére, előállítási, illetve teljesítési idejére vagy egyéb jellemzőjére vonatkozó jelzést (ítélet, 40. pont).

Az Opel cég és a francia kormány arra hivatkozik, hogy az ezen rendelkezés által kitűzött cél különösen annak megakadályozása, hogy valamely védjegy jogosultja megtilthassa harmadik személyeknek a termékeik vagy szolgáltatásaik leírására szolgáló jelölését. Az OPEL logó nem a kicsinyített modellek fajtáját, minőségét vagy egyéb jellemzőjét jelöli. Az EK Bizottsága ugyanezen a véleményen van az alapeljárásbeli használatot illetően, azonban nem zárja ki azt, hogy más, olyan tényállási elemek esetében, ha az említett kicsinyített modelleket gyűjtőknek szánják, minden egyes apró részletnek az eredeti járművekkel azonos leképezése alapvető jellemzője lenne e terméktípusnak, és így az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének *b*) pontját kellene alkalmazni a védjegy élethű mására is (ítélet, 41. pont).

E tekintetben, minthogy e rendelkezés mindenképp arra irányul, hogy megakadályozza, hogy a védjegyjogosult eltilthassa versenytársait a védjegye részét képező, leíró jellegű kifejezés vagy kifejezések a célból történő használatától, hogy ezzel termékeik egyes jellemzőit jelöljék (lásd különösen az Európai Bíróság C-108/97. és C-109/97. sz., a Chiemsee-ügyben hozott ítélete 28. pontját¹⁸), ilyen körülmények között annak szövege egyáltalán nem tekinthető különösnek (ítélet, 42. pont).

Ezért tehát *a priori* nem zárható ki, hogy az említett rendelkezés megengedje másoknak a védjegy használatát, ha ez a használat a harmadik fél által forgalmazott áru fajtájára, minőségére vagy egyéb jellemzőjére vonatkozó jelzés feltüntetéséből áll, amennyiben e használat az üzleti tisztesség követelményeivel összhangban történik (ítélet, 43. pont).

Mindenesetre, különösen a gépjárművek tekintetében lajstromozott védjeggyel azonos megjelölés elhelyezésének az említett márkájú autók kicsinyített másain abból a célból, hogy azok élethűen ábrázolják ezeket az autókat, nem az a célja, hogy az említett kicsinyített modellek valamely jellemzőjét jelölje, hanem mindössze az eredeti járművek élethű leképezésének egyik eleme (ítélet, 44. pont).

¹⁸ Az ítélet teljes terjedelemben magyarul: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium. Közösségi jog adatbázisa – Bírósági Határozatok

Mindebből következően a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy amennyiben valamely védjegy különösen gépjárművek tekintetében került lajstromozásra, akkor a védjegyjogosult engedélye nélkül, harmadik személy által az e védjeggyel azonos megjelölés elhelyezése az említett márkájú autók kicsinyített másain abból a célból, hogy azok élethűen ábrázolják ezeket az autókat, valamint az említett kicsinyített modellek forgalmazása nem minősül az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében vett, e kicsinyített modellek valamely jellemzőjére vonatkozó jelzés használatának (ítélet, 45. pont = rendelkező rész).

Tekintettel a második kérdésre adott válaszra a harmadik, előzetes döntéshozatalra feltett kérdést nem szükséges megválaszolni (ítélet, 46. pont).

Megjegyzések

1. Némi pongyolasággal azt lehetne mondani, hogy az itt ismertetett előzetes döntés mintegy folytatása az ARSENAL-ügyben hozott ítéletnek. Megállapítható ez mind a főtanácsnok perösszefoglalójából, mind az Európai Bíróság ítéletéből. Igaz, ez utóbbit ehelyütt rövidítve közöltem, de a magyar és más nyelven közzétett teljes szöveg hivatkozásai¹⁹ kellőképpen jelzik ezt.

2. Míg a – a főtanácsnok perösszefoglalójában röviden említett – Hölterhoff-ügyben hozott előzetes döntésben az Európai Bíróság azon az állásponton volt, hogy a harmadik személy által rendeltetésjelzőként történő védjegyhasználat nem tekinthető jogellenesnek, a nagy port felvert ARSENAL-ügyben,²⁰ amikor is a védjegyet merchandising-tevékenység keretében használták (pólókon, ajándéktárgyakon), az Európai Bíróság már jogosnak tartotta a védjegyjogosult oltalmi igényét.

3. Az OPEL-ügyben pedig az Európai Bíróság differenciált álláspontot alakított ki. Eszerint,

a) ha a védjegyjogosult védjegyének oltalma a játékokra is kiterjed, akkor a védjegy engedély nélküli használata jogellenes,

b) ha viszont csak személygépkocsikra terjed ki a védjegyoltalom, akkor az oltalmi igény (játékokra) nem jogszerű. (Mellőzöm ehelyütt a jóhírűséggel kapcsolatos fejtegetések értékelését, mert véleményem szerint a kérdés lényege nem itt van.)

4. Felvetődik a kérdés, mi volna a helyzet védjegyparódia esetén? Pontosabban akkor, ha mind az áru, mind a parodizált védjegy hasonlóak? Igaz, erre a magyar joggyakorlatból (még) nem tudok példát felhozni, de könnyen elképzelhető, hogy egy ilyen védjegyparódia egy jó hírű védjegy ellen irányul majd, mint ahogy külföldön is általában így történik

¹⁹ Az OPEL-ügyben hozott ítélet 16., 17., 18., 21. pontjában foglalt hivatkozások

²⁰ *Ch. Reitz: After ARSENAL and ELECTROCOIN: Can the Opinions in Trademark Use be Reconciled? IIC, Vol. 36, 2005, p. 689*

(DANONE, BMW, LUFTHANSA stb.). Ilyen esetben alig kétséges, hogy a magyar bíróság is elítélné a védjegy hírnevének sérelmét vagy tisztességtelen kihasználását. De mi történne akkor, ha egy „közönséges”, szürke védjegyet parodizálnak? Erre a külföldi joggyakorlat sem ad választ.

5. Az OPEL-ügynek van egy további tanulsága is. Amíg az Európai Bíróság a védjegy használatának jogi fogalmát tágan értelmezi,²¹ addig – a főtanácsnok perösszefoglalójával összhangban – határesetekben, nevezetesen védjegybitorlás esetén az eltiltási jog (*ius prohibendi*) tekintetében az Európai Bíróság már óvatosabban és a ma már tradicionálisnak tekinthető „a védjegy alapvető funkciója” eseti vizsgálatából indul ki.

²¹ Vö. a 11. lábjegyzetet